

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԵՐԿՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱՅ ԸՆԴԱՆԹ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1861

ԹԻՒ 664

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԻԱՅ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

Այս օրը ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱԽ

Ինքնակամ զորքերը...

ԳԵՐԱԳՈՐԾԻ ԶԱՆՈՒՄԱՆԻ

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Ինքնակամ զորքերը...

Դորին Բարձրութիւնը իւր քայքայեալ մարդասէր բնաւորութեամբը, իւր քաղաքական խոհմտաւորութեամբը և իւր զանազան առաքինութիւններովը սիրելի և յարգուող հանդիսացած էր բոլոր նախարարաց առջև և արժանութեամբ կրկնուէր աշխարհին թաղաւորական առաջին անձնուրջը և պատիւը : Բայց սակայն ոչ մարդկային սէրը և ոչ մարդկային օգնութիւնը չկրկնուէր զնա անաղորդյն մահուան ձեռքին :

Բարձրագոյն Կուռը հասարակութեան անհիմն վխտը հանդարտեցնելու համար 'ի մասին մետաղեայ գրամոց' գնդին այնչափ բարձրանալուն, հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակեց :

«Շահասեր եւ անխիղճ անձանց բազմութիւն մի, սովորած ըլլալով օգուտ քաղել քայմի եւ մետաղեայ դրամոց գիններուն մէջ եղած տարբերութենէն, կը գումարուին Կուստանդնուպոլսոյ եւ Դալարնայի քանի մը խանութներուն մէջ եւ ամեն կերպ անհիմն յոյսեր տարածելով կը հաստատեն թէ կայսերական կառավարութիւնը քայմից վրայօք դրած իւր առջի որոշումները փոխեց կամ ետ քողոց : Այս կերպիւ հասարակաց միտքը կը շփոթեն եւ ամեն գործառնութիւնները վերտանգի մէջ կը գտնուին : Ուստի այս խանութներ եւ այս ժողովարանները գոցուեցան եւ որոշուեցան որպէսզի այն ամեն անձիկներ որոնք մասնակից կը լինէին այսպիսի սուտ լրոց տարածմանը եւ վտանգի մէջ կը գտնուէին հասարակաց հարստութիւնը եւ հանդարտութիւնը, ձեռքալալ ըլլան եւ սաստկապէս պատժուին :

«Ինչպէս արդէն յայտնի է հասարակութեանը, կայսերական կառավարութիւնը հարկաւոր միջոցները 'ի գործ դրած է դրամաբերոց յարգը հաստատուն պահելու համար :

«Այս գործոյն համար սահմանուած դրամագումար կազմուելու եւ շատնալու վրայ է մետաղեայ դրամոց հետգնետ հասնելովը : Այս դրամագումար շատուի մասնաժողովոյ մը ձեռքը աւանդ կը մնայ . որպէսզի յիշեալ միջոցներուն գործադրութեանը համար միայն ծախք ըլլայ :

«Համեմատ հրամանաց նորին կայսերական վեհափառութեան, մեր օգոստոսիան վեհափառին, իւր կառավարութիւնը գրեալեայ է այժմ իւրաքանչիւրոյն հարստութիւնը պաշտպանելու միջոցներուն վրայօք : Հասնողը հասարակութիւնը կը պարտաւորի շարունակել իւր սովորական գրադուները 'ի գործ դնելու' ամենեւին ակամեջ չկայսերական խառնակից անխիղճ անձիկներուն տարածած սուտ լրոցը » :

Այս օրերս Դամասկոսէն եկող երեւելի Հայ պաշտօնատարէ մի ուրախ սրտիւ իմացանք թէ յիշեալ քաղաքին հոգեւոր առաջնորդ տէր Դաբրիէլ ծայրագոյն վարդապետը հայրաքաղաքին մէջ տանելով իւր հոգեւոր հօտին վերայ, առ մեն կերպիւ կը մխիթարէ զանոնք :

Մանաւանդ անցեալները պատահած դժբաղդքէ պէտքէն ետքը, որ այնտեղի մեր հայազգի ժողովուրդը վերջին աստիճան խեղճութե մէջ

չիւր ոք 'ի նոցանէ անձնական արժանաւորութեամբ իւրով գիտութեամբ ազգի ազգի օգտակար ուսմանց, պարկեշտութեամբ և համեստութեամբ, որ բնական յատկութիւն են հայազգի կանանց, ազդասիրութե և բարեգործութեամբ . և յայնժամ միայն կոչեցին նոքա տիրակէս' բարի մայր, առաքինի և ժողովուրդի կիւն, և արժանաւոր դաստիարակ դասակաց իւրեանց :

Եւ եթէ այդքան մեծամեծ բարեաց պատճառ ունի լինել ուսումնարանը օրիորդաց, օն ուրեմն մատուցուող զմեր ամենաջերմեռանդն զօհոթութիւն սրտից ամենաբարձրէ լոյն Լսողւոյ, որ գիտէ և տնօրինէ զպէտս և զկարին մեր քան զոր խնդրեմքս և իմանամք : մատուցուող նաև զմեր ամենախորին շնորհակալութիւն օգոստոսիան կայսերն մերով Լեւոնտիկի երկրորդի, մեծի խնամակալուի համօրէն ազգիս Հայոց, որ միշտ պատրաստ կայ սատարել ամենայն բարի դիտաւորութեան և ձեռնարկութեան հպատակաց իւրոց առանց զանազանութիւն դնելոյ կոչման անձին և ազգի : Խնդրեցուք 'ի Տեառնէ պարզեւել նմա թագաւորել ընդ երկար ամս 'ի փառս օրհնաբանեալ Սուլթանաւանի և 'ի միջնութիւնն որբացեալ որդւոցս Հայաստանի :

Վերջապէս, ոչ սակաւ է շնորհակալութիւն մեր նաև զձէնս' ի գերազանց քաղաքացիք, քանիզ դուք վստեալ ազգասիրական հոգւով, բանիւ և դործով գործակից գտայք հաստատութեան ուսումնարանին :

ձգած էին, արժանապատիւ տէր Դաբրիէլ վարդապետը թէ կայսերական գործակալ բարձրապատիւ Գուստ փաշային մարդասիրական իւր նամոց շնորհիւ և թէ իւր մանաւոր ջանքերը մեծապէս նպաստամտոյց եղաւ անոնց կացութեանը թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս :

Յիշեալ հոգեւոր առաջնորդին անձնանուէր ձգամբքը մանաւոր տուն մը օրոշուած է ուր ժամերգութիւն կը լըայ և հոգեւոր պաշտօն և պատարագ կը մատուցուի առ Լսողւոյ : Այլև նոյն տանը մէջ Հայ մանկանքը կը շարունակեն իրենց հասարակ ուսմունքը շնորհիւ տէր Դաբրիէլ վարդապետին :

Ուստի տարակոյս չունիմք թէ Դամասկոսի Հայ ժողովուրդը, որ այժմ սկսաւ իւր վիստուց փոխարէնը ընդունել Դաբրաբոյն 'Իրան արգարաւ տէր և վեհաձեռնական ընթացքով և իւր առջի հանգիստ վիճակը ձեռք բերաւ, տարակոյս չունիմք, կրնեմք, որ պիտի չմոռնայ այժմ իւր հոգեւոր առաջնորդին առաքինութիւնները և անորմէ ընդունած բարեբարութիւնները . այլ ընդհակառակն քաջայայտ եմք թէ իւր երախտագիտութիւնը ամեն առթիւ պիտի յայտնէ անոր ինչպէս և մեք մեր շնորհակալութիւնը կը մատուցանեմք յիշեալ հոգեւոր հովուին, ընդհանուր ազգին կողմանէ վասն հայրական խնամատարութեանը, որով հոգ կը տանի իւր հոգեւոր հօտին վերայ ըստ ամենայն մասին :

Լեւոնտիկի այն անցեալ ամսոյ 28էն հետեւալ լուրերը կուտան մեզ :

Լեւոնտիկի ընդհանուր կառավարիչ բարձրապատիւ Սայիտ փաշան և Սուստաֆա փաշան, իրենց սովորական պաշտօնատարներովը հանդերձութե օրէ 'ի վեր Սուէզի պարանոցը կը գնան ընկերութեամբ մօտիւ տը Գէրտինան Լեւոնտիկի : Այս շանապարհորդութեան նպատակն է աչքէ անցնել և քննել Սուէզի ջրանցքին նոր նախագիծը . որով շիտակ շանապարհէն տիտի խողորուի իրեն ջրոյ կամ հինգ հազարամէթը հին նախագիծին հետքը գտնելու համար : Այսու ամենայնիւ Սայիտ փաշան պիտի չունանայ իւր մայրաքաղաքը վերադառնալու :

Լուսաբոյ կարգի շոգենաւ մը անցեալ ամսոյ 22ին Պոմպայէն Սուէզ հասնելով, ամենակարեւոր նամակներ բերաւ Լեւոնտիկի կառավարութեանը համար, որուն հեռագրական գծիւ հաղորդեցին այս նամակաց լուրերը : Բայց որովհետեւ Սուէզի 'Իրիտանիոյ գահիճը տակաւին պատասխան չուեաւ, շոգենաւը կը ստանէ 'ի Սուէզի պատասխան առնելուն պէս պիտի վերադառնայ 'ի Հնդկաստան :

Բաղաբոյ մէջ տարածուած լրոցը նայելով

Հաստատուեց ուրեմն որքան 'ի մեզն է կարողութիւն' քաջութեամբ շարունակել զկոտակալ 'ի մէջը զայդ բարի ձեռնարկութիւն' ևս քան զիս ճիշտացանք լով զայն յօդուտ սիրելի զաւակաց մեզոց և 'ի պարծանս բոլոր հասարակութեան մեր :

ՊԵՐՏԵԼԻԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍ

Սեփականաւոր վեհաժողովի Կոնգրեսի Կոմիտէի Հայոց Կոմիտէի Սեփականաւոր Սեփականաւոր :

Մատթէոս ծառայ Բրիտանի և անհասանելի կամօրն Լսողւոյ եպիսկոպոսապետ և կաթողիկոս ամենայն Հայոց, ծայրագոյն Պատրիարք համազգական նախամեծար Լեւոնտիկի Լեւոնտիկի : Սեփականաւոր պատուելոյ Սեփականաց հոգեհարգաւոր որդւոյ կաթողիկէ սրբոյ Լեւոնտիկի, մաղիստոսի աստուածաբանութեան, և նշանակելի ասպետական կարգաց սրբոյն Լեւոնտիկի երրորդ աստիճանի և սրբոյն Սուստիկաւայ երկրորդ աստիճանի, նուերեմք զԲրիտանի սական ողջոյն հայրական սիրոյ և օրհնութեան :

Որք միանդամ պանծալի հանդիսացեալ են 'ի լուսութեան սիրելի ազգիս յայսմ ցանկալի դարու 'ի բարոյական կատարելութիւն և 'ի սուրբ հաւատք քրիստոնէութեան, և մանաւանդ ողջամիտ և զբաւորաւ կան աշխատութեամբ իսկ զանուն հեղինակի իրաւամբ

յիշեալ նամակները կը ծանուցանեն թէ այսպէս տամբական շարժում մի պատահէր է Կապուլի մօտ եղած անգղիական երկիրներուն մէջ, և թէ Սարսից տէրութիւնը միտք ունի եղեր նորէն Հերաթի վերայ յարձակելու : Այս լուրերը հաստատութեան կարօտ են . որոց վրայօք շատ չանցած ստոյգ տեղեկութիւն պիտի առնուի :

Լեւոնտիկի կառավարութիւնը ետ թողուց փոխառութիւն մի ընելու դիտաւորութիւնը, և անոր տեղը աղբու կերպիւ 'ի գործ կը դնէ առ մեն խնայողական միջոցները թէ հասարակաց վարչութեան բոլոր պաշտօնարանաց մէջ և թէ պաշտական ծախսոյ մէջ : Այս խոհմ մը թագքը անշուշտ մեծ պատիւ կընէ Սայիտ փաշային կառավարութեանը :

Կաղիկապոլիսը Լեւոնտիկի Կոմիտէի Societe financiere d'Egypte անուամբ մեծ ընկերութիւն մի հաստատեցին . որուն ընկերական պաշտօնարանը Լեւոնտիկի մէջ պիտի ըլլայ և վարչութեան պաշտօնարանը Փարիզի մէջ : Այս ընկերութիւնը ծանցուած և ընդունուած է թէ Կաղիկապոլիսի կայսերէն և թէ Լեւոնտիկի փոխարքայէն . որուն կառավարութեանը մեծամեծ օգուտներ կընայ մատուցանել այս գրամական հաստատութիւնը :

Լեւոնտիկի միջոցն Ֆրանսիէ բաղկացեալ Լեւոնտիկի Կոմիտէի Կոմիտէի գրամագումարը, որ կը բաժնուի 60 հազար բաժնի և իւրաքանչիւր բաժնի 500 Ֆրանք է : Սակայն առջի բերանը միայն 30 հազար բաժնի ծախու պիտի հանուի :

Տանեկէնից օրէ 'ի վեր զիշխները շարունակ գործութիւններ և ձեռքաւարութիւններ կը ընեն և դժբաղդաբար կառավարութիւնը տակաւին ազգու միջոցներ 'ի գործ չէ դրած այս չարադործութիւնները արգիլելու համար : Կերեւի թէ Լուսանդնուպոլսէն եկած են այս ամեն թափուական եղեւնաւոր անձիկք . որոնք ահաւորը և անհանգարտութիւնը կը տարածեն Լեւոնտիկի մէջ, ուր շատոնցմէ 'ի վեր մեծ ապահովութիւն և հանգստութիւն կը տիրէր :

Օրը միշտ խոնաւ և գէշ է . բարեբաղդաբար հասարակաց առողջութիւնը բարւոք վիճակի մէջ կը գտնուի առայժմ :

Տարակոյս չունենալով թէ ազգային օրիորդաց վարժարանի մը հաստատութիւնը ընդհանուր ցնծութեան պատճառ պիտի ըլլայ, յօժարամիտ կրթութեամբ ծանուցանել մեր ընթերցողաց 'ի Կոմիտէի Կոմիտէի մէջ ազգային բարեկարգ ուսումնարան մի բացուելէ Հայ օրիորդաց համար, ազգասիրական ջանքեր Կոմիտէի Կոմիտէի քաղաքագրութե միջոցով տեսնել Կոմիտէի Սարգսիս Կոմիտէի անցեալն . որ պատուական ծառ մը կարգուցիր է յիշեալ ուսումնարանին բացման հանդիսին մէջ : Այս ծառը, որ ներկայ թուոյս Բանասիրականին մէջ

մասնակցեալ, արդարեւ որչափ մերովսանն է' չիք մեր խնայեալ նոցա զպաշտպանութիւն և զքաջալեւութիւն : Ապաքէն և զձեզ, սիրելի իմ, տեսանեմ 'ի կաճառս այսօրեանի զովելի արանց . քանզի յետ յատկապէս հանգիստաւոր ձեռք 'ի պաշտօնի հաւատարիմ և աշխուրջ զբաղուեցեան 'ի Սեփական սրբոյ Լեւոնտիկի, 'ի կառավարութեան Հայոց Տիգրանի սուստաւորութեամբ Զովհաննու կաթողիկոսի, և 'ի Բիշնէն առ առաջնորդութեամբ երջանիկ յառաակ նախորդին մերոյ Կերեւի կաթողիկոսի, յամեն 1848 մինչև յայժմ կատարէր 'ի Լազարեան անուանեալ ձեռնարանի զպաշտօն դաստատութեան հայկական բարձր գործութեանց, բնականաց ասեմ և Լսողւոյն արքայական, և որ առաւել պանծալին է' ստացեալ էր արդէն ընդ ողջոյն իսկ բոլանդակութիւն հայրենի ազգիս մերոյ զբարեհաճեալ համբաւ անուանակրութեան ողջամիտ և վստահական հեղինակի վասն 'ի լոյս ընծայելոյ Ձեր ապագութեամբ զընտիր ընտիր գրաւորական վաստակս' ըստ վարդապետութեան սուրբ զրոյց և ըստ լուսաւոր բանից որբացեալ Հայրապետաց առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ :

Ապաքէն քաջ իսկ դիտելով 'ի վաղուց անտի ըզբաղմանսակ կատարելութիւնս ձեռք 'ի բարս, յառաքելին վարս, և յուսմունս հայրենի լեզուի, և յԼսողւոյն քանակական դիտութեան, և զգովանի յառաջորդութիւնս յապարկիկ հոգեւորական վաս

հրատարակում է, համառոտ բայց ազդու կերպով կապաղարկում է հայազգի օրնորդաց բարեկրթութեան հարկատուներին :

Համարաբեր Ռուսիոյ պատուական լրագիրը, ուսկից բաղած ենք այս ազդու լրագիրը, իւր թղթակցին ընդ նորը կըսէ, թէ յիշեալ վարժարանին բացակայուն ատիկա մեծարգոյ քաղաքագլխոյն ըրած չորեք ու վառաւոր ճաշկերպը «բաղա՛րս յերկուս բաժանեալ հատարուի թիւերը միաւորեց սիրով և միարանութեամբ, նախապէս առնելով ազդույն օգուտը» :

—Ուրախ սրտով իմացանք, թէ մեր քաղաքակից արժանապատեան պարուն Մսեր Մ. Մսերեանց, որ իւր բանասիրական և բարեպաշտական բազմաթիւ ուղիստատիրութիւններով երեւելի հանդիսացած է բոլոր ազգին առջև, մեծաւրա ակամակութեամբ միմայրուեր է վեհափայլ արքայապետին կողմնակցութեան ամենայն հոյսը :

Այս բարեպաշտ ասիկա, Նարին վեհափայլ Արքայապետին յարգած արարեալական կողմովը ընդուն է արժանապատեան գովութեամբ և հոյսաբարեպաշտ ընդհանրապէս թիւերը միաւորեց սիրով և միարանութեամբ, նախապէս առնելով ազդույն օգուտը :

Մեր ընթերցողները Արքայապետին բանասիրականին մէջ սիրով տեսնեն յիշեալ կողմակից օրնորդը :

ԲԱՌԳԻՐԻ ԶԱՅ-ԳԱՂԱԻԲԵՐԵՆ

Յօդակցող նախկին վերապատեան Հայկազեան վարժարանին, անդամ Աստուծոյ ընկերութեան Փարիզու, պատմական ճեմարանին Գաղղոյ, Արեւելեան ընկերութեան Փարիզու, և այլն, և այլն :

Տպւո՛ւ Ք. Փարիզ 1861 :

Բարակ ու աղւոր բոլոր վերայ շատ մաքուր տպեալ ու 1052 էրես բաղկացեալ փոքրադիր բառգիրք մըն է որուն պատուական նախաբանը և կատարելութիւնը իւրաքանչիւր շուտով պիտի հասկանայ երբոր անգամ մը աչքի անցնէ գայն :

Թեպետեա փոքրադիր, սակայն այս բառգիրքը՝ ուրաքանչիւր մեծադիր բառարանի մը գրեթէ ամեն նիւթը համառօտի կը պարունակէ, առանց ի բաց բողոյ պիտանի բառերը, անոնց բազմադիմի և փոխաբերական առումները, և հայկաբանութեան ու գաղղիաբանութեան զանազան ունիւրը և դարձուածները :

Ուսումնական հասարակութիւնը պիտի տեսնէ քիչ այս նորատպ ձայն—գաղղիական բառգիրքը մինչեւ ցայսօր հրատարակուածներէն կատարելագոյնն է ըստ ամենայն մասին, այսինքն քիչ բառից առատութեան կողմանէ և քիչ անոնց նշանակութեանց ճշգրտութեան և յստակութեան կողմանէ :

Յայտնի է որ գաղղիերէն պիտանի և տիեզերական լեզուին ուսմանը հետեւող Հայ պատանիները մեծ կարօտութիւն ունենին այսպիսի կատարեալ բառգիրքի մը, որուն հրատարակութեանը շատ փափագնոր կըսպասէին : Ուստի արժանապատիւ տէր Ամբրոսիոս

տակոյ, որովք ստանալի հանդիսանայք՝ ջան ի գործ եղեալ ազգի ազգի ընտիր հեղինակութեամբ և ոչ ուսմանական գաստարակութեամբ փառաբերել և ոչ զկաթնովէ սուրբ եկեղեցի Հայաստանեայց և յուսման վարժարան հայկազեան Ազգի (այս առումը այսու Հայրապետական կողմակցութեամբ զմայրաքանդակ հեղինակութիւն մեր զմեր ամենասիրելի և հոգեւոր որդիութեան, և որոյ յապաղոյց՝ աւանդի արժան համարելը վարձատրել զմեզ լա՛յնական անհա՛ւան լա՛յն՝ զոր ընդ սմին ունիւր ստանալ :

Եւ թէպէտ սովորութիւն ունիւր սովաւ միայն զմեզ հարգելու ըստ կարգի եկեղեցւոյ յաստիճան վարդապետութեան վարձատրել ըստ արժանւոյն, սակայն դուք ի վաղուց հետէ զվարդապետութեան կատարել զգործ ի՞նչ միայն գաստարակութեամբ կըսանալան ուսմանց յուսմանարանի, այլ և շարադրելով և ի լոյս ընծայելով զմատենան կատարելագոյնս առ վարժումն մանկանց յայնպիսի սրբազան ուսմանս :

Ուստի արժանութիւն է ձեզ կրել ի կուրծս զայս տիւնակալութեան խաչ յապաղոյց Մատենադարանի կատարելութեան, ողջամտ հաւատոց և ընտրելագոյն հեղինակութեանց ձերոց, և իբրեւ նշան բարեհաճութեան մերոյ զմեզ, զհեղինակութեան և հայրական սիրոյ որով եմ աղօթարար վասն առաւել և յառաջդիմութեան ձեր յօգուտ ազգի և եկեղեցւոյ ի սուրբ Եղմիածին, 40 Մեպտեմբերի :

Ստալինոս Իւնոս-Լիւն ամենայն Հայոց :

վարդապետը՝ ազգային ուսումնասիրաց այս կարօտութիւնը լցուցանելու բաղանօք՝ արիաբար ձեռք գրեալ այս դժուարին և տարժանական գործոյն, ու գիշեր և ցորեկ մեծ եռանդեամբ շատ տարիներ աշխատելէ ետեւ յաջողեցաւ վերջապէս ի լոյս ընծայելու այս պատուական բառգիրքը . որ տարակոյս չունիմք մեծ սիրով և անկեղծ շնորհակալութեամբ պիտի ընդունուի բոլոր հասարակութեանց :

Մօգիւ եզ . Տիւրքիէ հայազեալ բազմամասն գաղղիացի վարժապետը, որ Փարիզու Արեւելեան կենդանի լեզուաց կայսերական դպրոցին մէջ դասատու է, յատուկ նամակաւ մի իւր խնդակցութիւնը և իւր շնորհակալութիւնը յայտնած է մեծարգոյ Ամբրոսիոս վարդապետին, անոր այս պատուական աշխատանքին համար :

Հարկ կը համարուի ծանուցանելու, քիչ այս Հայ—գաղղիերէն բառգիրքը նուիրուած է ի հեղինակին առօգոստափառ Աղեքսանդր կայսր ամենայն Ռուսաց : Եւ այս նուիրման բոլորութեան համար Նորին Վեհափառութեան կողմանէ գրուած նամակին օրհնակը հետեւեալն է :

Փեղարուի, 9—21 մայիս 1859 :

Տէր վերապատեան,

Փաթեցայ ծանօթ առնել առ վեհափայլ կայսրն ըստ վաղուց Ռուսիոյ զընծայական գիր զոր առ իս հասուցիւր ընդ ձեռն կայսերական դեսպանատան :

Բազում մարդասիրութեամբ հաճեցաւ ընդ հայցուածոց ձերոց օգոստափառն իմ վեհափայլ, վերապատեան տէր, և ընկալու զընծայական Հայ—գաղղիական բառգիրքն զոր ի լոյս ընծայէք :

Վեհափայլ խնդրեալն հաճեցաւ յանձն առնել ինձ զիւրն յայտնել ձեզ զընծայական :

Պատիւ անձին համար իմ կատարել զկայսերական զոյս պատուէր հրամանի, և աղերսով զձեզ ընդունել զմեր հաւատարմ խորին ակնածութեամբ :

Ուստիւն տանն իրայսր

Իմն Լաւրէրի :

Առ տէր Ամբրոսիոս վարդապետ, վերապատեան Հայկազեան վարժարանին որ ի Փարիզ :

Անաւասիկ նաեւ մօսիւ Տիւրքիէին գրած նամակին օրհնակը :

Սրեցեալ տէր,

Հայ—գաղղիական բառգիրքն ձեր թուի ինձ առաջին ընծայել նշանաւոր իմ կիւրք գործնական օգտակարութեան Հայոց որ զգաղղիական կամ լիւր լեզուներէն, որ սիւս և օտարաց որք զհայերէնն զիսկ ընծայեցին : Բառարանս այս կատարելագոյն է քան զորս ի լոյս ընծայեցան ցարդ իմէ ըստ բառարանական կարգաբանութեան, և իմէ ըստ օրինակայն և ըստ յատկաբանութեանց, ու լոյս զգաղղիական գրագրական բաժնի ճշգրտացր : Բառարանութեամբը Հայկական ունիւր և դարձուածոց՝ մասնաւոր յաշ իմ, ծառայութիւն ամենամեծ մատուցիւր զուր, զոր և պատուական համարեցին ամենաքին որք զիստի իբրեւ զիստ իմի իմէ բազմամեծ հաճոյց և վերածանութեան սիրտ ևս առ անձին սեպական զնոսին :

Կարգ և խնայութիւն Բառարանոց անթիւր ևս . առաջ մանրն սրբուր և միկնիւր յայլապէս յօգուածս համարաւորաբանութեան, որ այսպիսի վերապայ ընուն զիմիւր : Հայ մանրանքն Հայկական և գաղղիական բարբառն իւր յոյժ աւանդարտի, և բաժնայիս առնել մատենադ գիւրդիւրն իսկ լեզուայն էր քաջամասն : Ներեալ ինձ, որեւէ, սիրելի իմ տէր, խնդակցիւ ձեզ լինել վասն օգտուէտ երկարաթիւսեան, և ուղղել առ ձեզ յառաջագոյն զընծայական իմ վասն օգտին զոր անտի քաղցիմ խնայատեալ իմ հայեցիս :

Փարիզ (Փոսի), 10 Յուլի 1861 :

Բարեկամ ձեր, եզ . Տիւրքիէ :

Այս նորատպ բառարանը կը վաճառի Կ. Պօլիս ամեն գրավաճառաց քով և Իզմիր Արշալոյս տպագրատունը : Իւրաքանչիւրին գինը՝ 15 Ֆրանք է :

ՕՍՄԵՆԵՆ ԵՐԿԵԹՈՒՂԻ

ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼՈՒՆԻՆ

Ի ԶՄԻՐԵՆ ՄԻՆԶԵՆ ԱՅՏԸՆ

Բարձրագոյն Դուռը երաշխաւոր եղած է վճարելու այս երկաթուղւոյն բաժանորդացը ամենէն քիչ, տարին 6 առ 0/0 իրենց բաժնին վերայ : Այլ և հաւասար կերպիւ մասնակից պիտի ըլլան (օսմանեան կառավարութեանը հետ) հարկւրին 7/10 աւելի եղած շահուցը :

Ա. Զ. Ե. Բ. Բ. Ռ. Թ. Ի. Ե.

Վասն վեցերորդ վճարման 2 լուա սթէրլին :

Նայ իւրաքանչիւր բաժնի համար : Եր առաջագործած ստակով և նախընթաց վճարումներով 13 լուա սթէրլին վճարուած պիտի ըլլայ իւրաքանչիւր բաժնի համար :

Առաջիկայ յայտարարութեամբ իմաց կը տրուի թէ այս ընկերութեան վարչութեան ժողովը որ ի Լոնտոն, որոշեց 2 լուա սթէրլին նոր վճարում մի խնդրել ամեն մէկ բաժնի համար, որ առնուած է այս ընկերութեան :

Այս որոշմանը համեմատ, յիշեալ երկաթուղւոյն ընկերութեանը մէջ բաժին ունեցողները հրաւիրեալ են, առաջիկայ յայտարարութեմ վճարել զիշեալ երկու լուա սթէրլին, այս օրէն մինչև 9 Յունվարի 1862 ըստ նոր տուած ըրի, յետագայ երկու սեզանաւորաց մէկուն կամ միւսոյն, որ են :

Պարոնայք Չարլ Էնսըն և ընկերք . ի Պօլիս Պարոնայք Էնսըն և ընկերք, ի Իզմիր :

Վճարելու ժամանակը, հարկէ նոյն սեզանաւորաց ներկայացնել առժամանակեայ վկայականները, որպէսզի վճարուած գումարը նշանակուի անոնց ետեւը :

Իզմիր, 9 Դեկ. (27 Նոյեմբերի) 1861 :

Մեծարգոյ մօսիւ Ն. Մարտին, որ քաղաքիս Անգլիոյ հիւպատոսարանին առաջին թարգմանն է և իւր գրաւորական օգտակար երկարաթիւսեանը ու ընդաւրտութեամբ երեւելի հանդիսացած է ուսումնական հասարակութեան առջև, զաշխատութիւն յանձն առել է արդիւնէն զաղղիերէնի յեղու հետեւալ մաղթանքը :

Արժանապատիւ Նէլ Դարբի Էնսընին, որ Նաքալէն տիէ կարգին կը լրարարել, իզմիրէն մինչև Այսթըն շինուած օսմանեան երկաթուղւոյն Բառ—Բառարան կայարանին բացուելուն հանդիսին օրը, այսինքն Նոյեմբերի 2ին այս նշանաւոր յաջողքը զրոյցեց հրապարակաւ և մեծ շնորհակալութեամբ :

(Թարգմանութիւն ի գաղղիերէնէն)

«Աստուած փրկեցի զմեզ ի չար սատանայէն : Յաւուն Աստուծոյ ողորմածի և մարդասիրի :

«Ո՛վ Աստուած, որ ստեղծեք զարարածս ամենապատեալ կարգաւ, արն գի այս երկաթուղի եղիցի մի ի տարեաց մշտնջենաւոր յաջողութեան երկրի մերոյ : Ամեն : Դու, որ պատուիրեցի իբրեւ կանոն պատուել զմարգարէն զյաւագոյնն արանց, զօրացն ի յառաջդիմութեան և ի կատարեալ բարեկարգութեան զինման օսմանեան կառավարութեան : Ամեն : Դու, որ ծանուցի մեզ գոնիդ ճանապարհն բարեկամաց քոց արդարոց, առաջնորդեալ զքաղաքն մեր ի զարիւր արդարութեան և խաղաղութեան : Ամեն : Բարեբաւտիկ արն գերկիրն վեհապետին մերոյ՝ բազմապատկութեամբ ճանապարհաց, զօրացն զծովեզերեայ քաղաքս տերութեան իւրոյ բազմութեամբ մեծամեծ նաւուց, և զամենայն զնապատակս նորա ընդ նովանեալ գրութեան քո պահպանեալ յաւիտեան :

«Աստուած, բարեբաւ մեր, պատճառ գոյութեան մերոյ, Տէր երկնից և երկրի, ստեղծիք արեգական, յուսնի և աստեղաց, շրջապատեալ զվեհապետ Սուլթան մեր առաքինի և բարեպիտո բարեկամօք, և հեռացն ի նման և ի կառավարութեան նորին զամենայն բընամի, մատնիք ևս զայր խորամանկ : Ամեն : Պահպանեալ զկառավարից մեր և ուրախ և երջանիկ արն գնա : Ամեն :

«Բարձրեայ Աստուած, հայր արարածոց, արն, զի այսպիսի գործք յաջողութեան և յառաջդիմութեան հազարիցս բազմապատկեցին գործակցութեամբ մեծափառ և պայծառափայլ վեհապետին քրիստոնէից, օգոստափառ, բազմաշնոյն Անգղիոյ : Ամեն : Շնորհեալ զի բարեկամութիւն և օգնութիւն նորա վասն Մանիսական ազգին, յաւիտեան տեսեցին : Արն զի սիրտ նորա լի եղիցի միշտ այսպիսի ազնուական զգացմամբ, և բարեկամական դաշնակցութիւնն որ հաստատեալ է ի մէջ այս երկուց կառավարութեանց, անշնչելի մնացեալ միշտ ևս հանապազ : Ամեն :

«Աստուած ամենայն ազգաց, տարածեալ գրեալ երկնային պաշտպանութեան քո ի վերայ ամենայն տերութեանց, բարեկամաց կայսեր մերոյ :

«Աստուած, Մեծ Աստուած, Տէր տերանց, ամենակարող, պահպանեալ երկար կենոք և ի բարեկենդանութեան գրոյր կառավարիցս և զգործակալս այս օգտակար երկաթուղւոյն : Ամեն :

«Դուրսին Աստուծոյ, որ տեր է տիեզերաց : Օրնեայ եղիցի անուն ամենակալին Աստուծոյ : Փառք և պատիւ սրբոց իւրոց ընտրեցոյ : Օրհնութիւն և գովութիւն մարգարից և առաքելոց : Ամեն :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԼՆ